

toibuma ja kõige seisuste jõud hakkas kosuma. Aga alalised sõjad olivad elukombeid toorestanud, Katholiigi kirik oli omast waimulikust korrast täitsa ära langenud ja tema õpetus ei wõinud waimude toorust enam sugugi puhastada. Seda rahu aega ja rikkuse kosumist ei tarwitatud siis ka mitte õigel wiisil, waidrohkem määramata pillamiseks ja tooreiks pidudeks.

* * *

Kasket kohut mõistab wana aeaolu kirjutaja nende meie kodumaa eluwiihude peale, mis siin wiieteistkümnema aasta-ajaa keskuste aastate sees walitseiwad. Elu kõrkuse nuhtluseks ütleb tema kõiki järgmist õnnetust tulnud olema. Wõib olla, et Ketch, kui üks waimulik mees, ilmaliku röömu ja elukõrkuse üle karmimast kohut mõistis, kui teised seda teinud oleksiwad. Meie ei taha toorust, kõrkust, pillamist ja raiskamist kuidagi wabanda, ühe asja üle peame aga selle aea kohta oma röömu tunnistama:

Liivimaa sugud ja seisused ei olnud sel aeaal mitte tülis ja waenus üksteise wasta. — Salsajugust mõisnikud olivad ülemad ja walitsejad; Cesti sugust talupojad olivad alamad ja seisiwad walitsuse all; aga „orjad“ ei olnud Cesti sugust talupojad mitte, waid olivad waldade kodanikud. Ja

ülemad ja alamad wõtsiwad üksteise röömust ja pidudest osa, nii toored need ka iganes olla wõtsiwad. Ja alamate wäljakurnamisest ei wõinud sel aeaal ka suuremat juttu olla, sest igal seisusel näib oma kohaliste pidude tarwis warandust olnud olema.

Aga pitka rahu-aeaga ei tarwitatud mõislikust; pidudest sigisiwad pillamised, mis warandust neelasiwad ja rahwast mehifest meekest wõerutasiwad. Sedawiisi ei suutnud Liivimaa erariik järgmiste raste aegade wasta panna ja pidi langema ja lagunema. Waewalt oli 50 aasta peale kaubeldud rahu-aeg möädas, siis langesiwad Wenelased rööwides ja põletates sisse. Teiselt poolelt hakkasiwad Poolakad tungitama. Rootslased ja Daanlased wõtsiwad tülidest osa; seepidi tõusiwad erakonnad.

— Aastal 1562 pani wiimane Heermeister, Gotthard Kettler oma ameti maha; Mõega Rittrete Selts lagunes ära. Suurimaa ja Semgallia saiwad Herzogi riigiks, Gotthard Kettleri all, Liivimaa langes Poola riigi, Cestimaa Rootsi riigi kätte.

Rahu ei tulnud mitte. Poola walitsus kiusas ja rufus Ewangeli kirikut. Rootsi riik sai wäliste sõdade sisse mäsitud, ja mõlemad riigid isekeskis sattusiwad sõtta, mis mõlemaid nõrgendas ja wälja kurnas. Wenelased langesiwad aeg aeaalt ja